

Egy kiállítás utolsó felvonása

Az Inconnu¹ művészcsoport 1978. május 1-jétől Nagy Imre miniszterelnök és mártírtársai újratemetéséig, a 301-es parcellában általuk fölállított kopjafák felemás, jobbra elutasító fogadtatásáig számítható csoportnak. Vagyis tizenegy éven át folytattak intenzív, ellenzéki művészeti-közéleti tevékenységet. Működésük első éveiben a klasszikus művészeti ágazatokhoz tartozó alkotások létrehozásától – a számukra végig veszélyes környezetben, a Kádár-rendszerben – hamar eljutottak a happening, a performance, a body art műveléséig. De születtek alkotásaik a film, a fotó, az elektronikus zene, a land art és a vizuális költészet terén is. 1984-től a művészcsoport radikalizálódott, és a demokratikus ellenzékkel együtt aktívan vett részt a második nyilvánosságban (pl. kiadványok készítése, illusztrálása, terjesztése). Az 1956-os forradalom 30. évfordulójára nemzetközi képzőművészeti pályázatot hirdettek *A harcoló város/The Fighting City, 1986* címen. A kiállítás anyagát aukciós értékesítés után a Szegényeket Támogató Alapnak (SZETA) akarták följánlani.

Az állambiztonsági szervek tevékenységéhez tartozott a postai küldemények ellenőrzése (több, a kiállításra érkezett művet tartottak vissza) ugyanúgy, mint az egyes akciók és programok ellehetetlenítése. A Inconnu felhívására beérkezett műveket a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) V. kerületi rendőrkapitánysága „sajtórendészeti szabálysértés gyanúja miatt” 1987. január 28-án elkobozta. Igazi Kádár-kori képzőművészeti abszurd: a képek helyett az elkobzásukat rögzítő jegyzőkönyv másolati példányait szemlélhette a tárlatmegnyitóra összegyűlt megdöbbségteljes közönség. A kiállítás anyagáról készült katalógus megőrizte a pályázó művészek és műtárgyak adatait, a megnyitón elhangzottakat és az Inconnu-csoportnak az MSZMP Központi Bizottsága titkáranak, Pál Lénárdnak eljuttatott tiltakozását.

A kiállításról két fotósorozatot készítő fényképész, „Frederich” fedőnevű titkos megbízott az egyik fotósort megbízójának adta át. Az így megőrzött fényképek segítségével rekonstruálható legteljesebben az a betiltott-elkobzott-megsemmisített kiállítás, amely a Kádár-rendszerben egyetlenként merete vállalni az 1956-os forradalom emlékének/élményének vizuális eszközökkel történő fölidézését.

A kiállítás dokumentumainak felhasználásával 2010-ben jelent meg közleményem *Inconnu: A harcoló város/The Fighting City, 1986. Kísérlet egy elmaradt kiállítás rekonstrukciójára* címmel.² A kézirat lezárása után tanulmányozhattam azt az iratanyagot,³ amelynek rövid dokumentumsorozatából szinte drámai módon rajzolódik ki a tárgyalt kiállítás történetének végpontja, legvégső fejezete. Az 1989. április 17. és 1990. február 28-a között keletkezett dokumentumok minden kétséget kizáróan bizonyítják, hogy az Inconnu-csoporttól lefoglaltakat megsemmisítették.⁴ A XIII. Kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága Igazgatási Osztályának Szabálysértési Hatósága megindokolta, hogy miért is történt a „képzőművészeti tárgyak” likvidálása: „A megsemmisítésre az elkobzást követően azért került sor, mert a tárgyak sem megjelenésükben, sem kivitelükben nem felelnek meg a közízlésnek, anyagi értéket nem képviselnek, ezért is kereskedelmi forgalomba nem hozhatók.”⁵ Alcázott, álságos hivatkozás ez, hiszen tisztán politikai volt a megsemmisítés indítéka, nem más, mint az ellenzék(i szervezők) megfélemlítése.

Azt bizonyosan tudhatjuk, hogy nem szokványos műalkotásként (képkeretben) jelent meg a kiállítás anyaga. Szitázott alaplapokra (bal felső sarokban „the fighting city” felirattal), passepartout-ként viselkedő hordozóra voltak fölragasztva fénymásolatok, reprodukciók, printek. Ezek postán érkeztek, s amit átengedtek az állambiztonsági levélszűrőn, azt így installálták. Ennek következtében nem mutathatott hagyományos kiállítási összképet a tárlat. Egy példa talán szemléletesebbé teheti magát a folyamatot is. A Londonban élő Háy Ágnes (a legtöbb mű tőle szerepelt a kiállításon) elővette a rajzfüzeteit, kiválasztotta a kiállításra küldendőket, majd fénymásolatot készített róluk, becsomagolta és postázta. A kiállítást előkészítő Bokros Péter fölragasztotta a szitázott alaplapokra. Ám közülük egyet a tárlat meghívóján és plakátként is funkcionáló

emléklapján is fölhasznált. Háy Ágnes, az alkotó elmondása szerint az 1956-os forradalom egy-egy fontos eseményéről, kulminációs pontjáról (pl. a ledöntött Sztálin-szobor „utazásáról” a Nagykörúton) készített fényképek alapján alkotott rajzokat. Kérésemre Háy Ágnes megkereste az eredeti rajzait, és ezt a följegyzést készítette: „A rajzokat három füzetben találtam 29., 30., 31.⁶ 1986. 09. 16. és 1986. 11. 06. között készült százhusz rajzot tartalmaznak a legkülönbözőbb témákban. Ezért nem biztos, hogy mind a 24 db, amit kiválasztottam, 56-os fotó után készült, de valószínű. Több könyvet használtam, amit most megtaláltam: Cry Hungary! Uprising 1956, Reg Gadney intro George Mikes, Weidenfeld and Nicholson 1986”.⁷ Háy Ágnes tehát a kiállítási felhívás megjelenése után kezdett el tudatosan készülni, fényképek alapján inspirálódva rajzolni. A fényképek és a megszületett rajzok egybevetése alapján mondhatom, hogy a forradalom hiteles képdokumentumaiból születtek a rajzok. A kiállítás külföldi résztvevői jobbra ugyanígy jártak el. Persze az eredeti művek készülhettek az Inconnu-csoport kiállítási felhívására, de akár korábban is. A festményekről, rajzokról reprodukciót, fényképet vagy printet küldtek, de esetleg eredet is postázhattak.

Kicsit más a helyzet a magyarországi résztvevőkkel, akik könnyebben juttathatták el műveik eredeti (plakát, rajz stb.) példányait a szervezőknek. Mindebből kitetszik, hogy *mail art* munkákból és eredeti alkotások együtteséből állt össze a kiállítás. A tárlat anyaga vizuális megjelenését illetően valószínűleg nem volt szokványos látvány, konvencionális műegyüttes. A hivatalos szervek nem látták, valójában nem is láthatták annak, s valószínűleg ebből is fakadnak a megsemmisítéskor mentegetőző hivatkozások. Mintha azt is érzékeltetnék: mivel nem klasszikus művek, csupán papírként megmutatkozók, így kisebb az értékük, és elpusztításukkal vélelmezhetően kevesebb kárt okoznak. Persze mindez nem menti, nem mentheti föl őket, nem kisebbíti a felelősségüket. Hiszen a Kádár-rendszerben kiállítóhelyként használt terek⁸ és tárlatok betiltása⁹ mellett ilyen mennyiségű műtárgy, egy egész kiállítás megsemmisítésére – ezenkívül – nem találunk példát a hírhedt három T, az Aczél György irányította kádári kultúrpolitika uralkodása, a szocializmus idején. Azt is hozzá kell tennünk, hogy amatőr képzőművészcsoporthoz¹⁰ követte el mindezt, s azok másféle elbírálás alá estek, mint a hivatásosak. Pauer Gyula *Tüntetőtáblaerdőjét* (1978) a nagyatádi faszobrászati művésztelepen köztéri műként likvidálták.¹¹ Az Inconnu szervezte *A harcoló város/The Fighting City, 1986* című kiállítás és ugyancsak az 1956-os forradalom emlékét idéző tüntetőtáblák ugyanahhoz a történelmi eseménysorhoz kapcsolódtak. A kultúrpolitika sajátos működésére vet fényt, hogy kizárólag az 1956-os forradalommal kapcsolatba hozható műveket semmisített meg. Az 1956-os forradalomra és szabadságharcra való utalást, az azzal való foglalkozást, emlékének, élményanyagának idézését, példaként történő említését elemi szinten sem tűrte a forradalom elfojtására épített Kádár-rezsim. Ez volt a legérzékenyebb pontja. S ha a tartalmában és működésében részletesen még mindig nem definiált és teljes mélységében még föl nem dolgozott három T vélelmezett működési körébe, bizonytalan kiterjedésű, föltételezett mezőjébe próbáljuk a jelenségcsoportot elhelyezni, mi is elbizonytalanodunk. Hiszen még a tudomásulvételig, a megjelenésig, a publikálásig sem engedték eljutni e műveket. Valójában nem tiltották, hanem likvidálták. Mindezt a késői Kádár-korban, annak is már a politikai föllazulást mutató legutolsó évében, a rendszerváltozás előszelében, 1989-ben. Nyugaton, akkor használatos fogalommal: a szabad világban, a magyar emigráció és az általuk megnyert politikai tényezők igyekeztek folyamatosan ébren tartani a forradalom emlékét, s ezzel összefonódva egy erős szovjet- (és keleti blokk-) jellenességet. A kádárista kultúrpolitikát leginkább éppen ez irritálta.

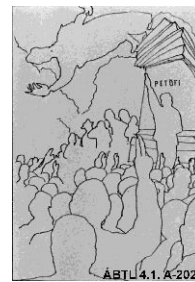
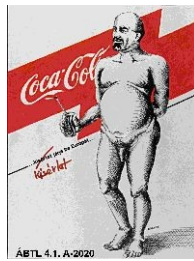
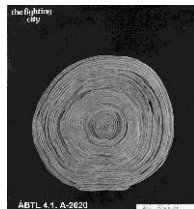
Az eddigiek fényében érdemes a – korábbi cikkem címét is utólag pontosítva, nemcsak, hogy elmaradt, de – megsemmisített kiállítás képanyagán újra végigtekinteni, valamint annak sorsával kapcsolatos írott dokumentumokkal megismerkedni.

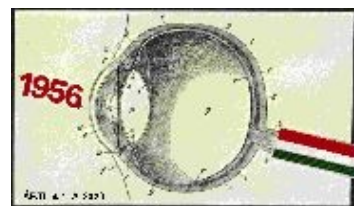
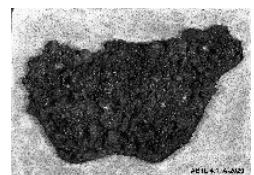
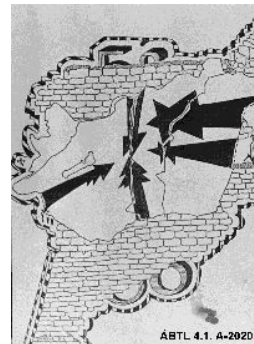
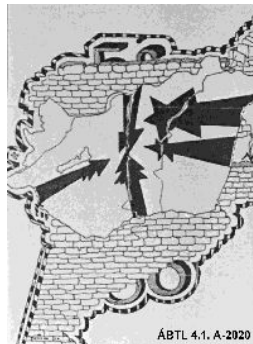
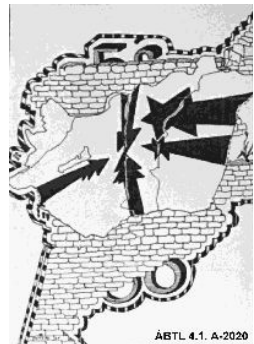
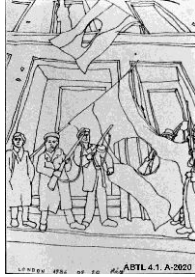
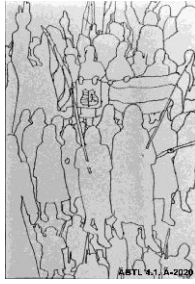
Képek

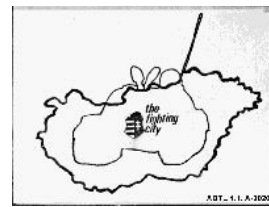
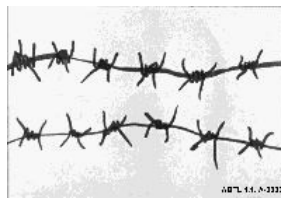
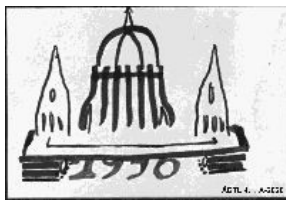
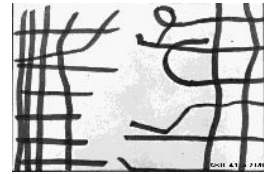
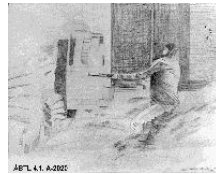
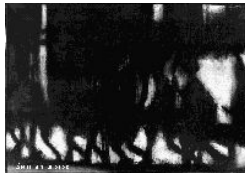
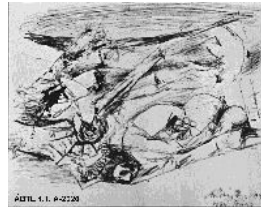
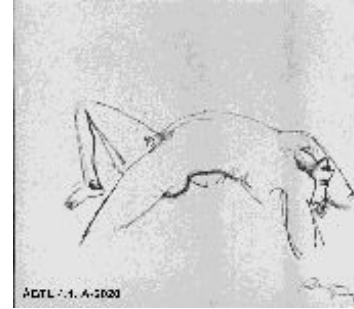
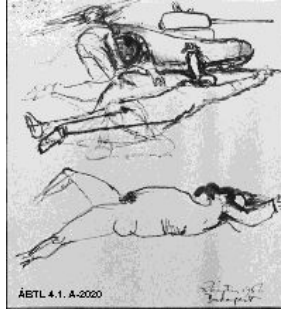
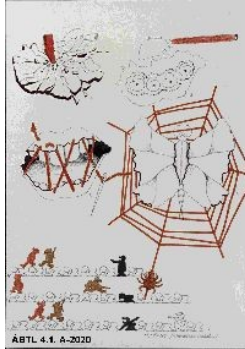
I. A kiállítás emléklapja

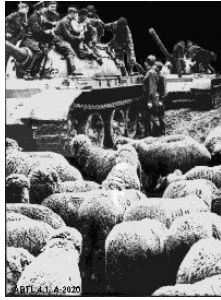

II. A kiállítás anyagáról készült fényképek

Dokumentumok

1. Értesítés a kiállítási anyag megküldéséről, 1989. április 17.

Belügyminisztérium
III/1. Osztály
34-166/1989.

Szigorúan titkos!
(Selejtezésig)

Jávor Miklós r. alez. elvtársnak,
BM III/III-6. Osztály vezetője¹²

Budapest

Mellékelten megküldöm az 53/1987. sz. szabálysértési ügyben Philipp Tibor Budapest, Münnich F. u. 19. II. em. 4. szám alatti lakásán tartott helyiségellenőrzés során lefoglalt 40-83. tételszám alatt jegyzőkönyvezett 48 db képzőművészeti tárgyat.

Budapest, 1989. április 17.

Nytsz: 357-45/1989.
k: 2 pld-ban
Mell: 48 db képzőműv. tárgy
K: WH/JI-né

Dr. Wéber Gyula r. ezds.¹³
osztályvezető

[ÁBTL 1.11.1.. 45-3/10/1990. Fénymásolat Wéber Gyula helyett olvashatatlan aláírással. A dokumentumon kézzel írt feljegyzés: „Átvettem, 89. 04. 19.” és olvashatatlan aláírás. 80. d]

2. Jegyzőkönyv az elkobzott sajtótermékek megsemmisítéséről, 1989. június 1.

Jegyzőkönyv

Készült: 1989. június 1-jén 14 órakor a Bp. Főv. Tanács VB XIII. kerületi Tanács (Bp. XIII. Béke tér 1.) fsz. 8. szám alatt az Igazgatási Osztály vezetőjének hivatalos helyiségében.

Jelen vannak:
a BM képviselőjében:
Stanzl József
fhdgy
Lőrincz Árpád
hdgy

a XIII. ker. Tanács képviselőjében:
az Igazgatási Osztály részéről:
dr. Szabó Terézia osztályvezető
dr. Somos Gabriella csoportvezető
a Pénzügyi Osztály részéről:
dr. Klich Imre főelőadó

Tárgy: a BRFK V. ker. Rendőrkapitányság részéről 1987. január 28-án a Bp. V. Münnich F. u. 19. II. 4. szám alatti lakáson megtartott helyiségellenőrzésnél lefoglalt és 1-83. számú tételjegyzék szerinti tárgyak átvételéről (1036/87-V. szabs.).

Jelenlévők megállapodnak abban, hogy a fenti időpontban a BRFK V. ker. Rendőrkapitányság által lefoglalt és eddig az ott őrzött tárgyakat a mai napon átadja a Bp. Főv. XIII. ker. Tanács VB Igazgatási Osztálya, mint az V.-VI. és XIII. ker. Szabálysértési hatósága részére további intézkedés céljából.

Az átvett tárgyak az alábbiak:

A jegyzék 40-83. sorszámig felsorolt tárgyak.

A BM képviselőjében megjelentek kijelentik, hogy az 1-től 39-ig szereplő tárgyakat a lefoglalás időpontja után megsemmisítették. A fenti tételszám alatti tárgyak illegális sajtótermékek voltak.

k. m. f.

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Fénymásolat, a végén Klich Imre, Stanzl József, Szabó Terézia, Lőrincz Árpád és Somos Gabriella aláírásaival. 80. d.]

3. Jegyzőkönyv a kiállítás anyagának megsemmisítéséről, 1989. június 1.

Jegyzőkönyv

Készült a XIII. ker. Tanács VB hivatalos helyiségében 1989. június 1-jén.

Jelen vannak: dr. Somos Gabriella az Igazgatási Osztály részéről
dr. Klich Imre a Pénzügyi Osztály részéről

Megsemmisítésre kerültek a mai napon az alábbi tárgyak, melyek a szabálysértési eljárás során elkobzásra kerültek jogerősen.

Az ügy 1036/87-V. számú, Philipp Tibor és társainak szabálysértése.

A lakáson lefoglalt (V. ker. Münnich Ferenc u. 19. II. em. 4. sz.) tárgyakat a lefoglalást végző rendőrség listába foglalta.

A lista 1-39. tétele papírlapokat (különböző szöveggel, politikai) tartalmazott, melyek még a BM V. ker. Kapitányságán megsemmisítésre kerültek közvetlenül a lefoglalást követően.

A mai napon átadott tárgyak, melyek az átadás után megsemmisítésre kerültek a 4-83. tételszám alatt felsoroltak.

A megsemmisített tárgyak: plakátok, melyekre festettek, illetve különböző tárgyakat ragasztottak.

A megsemmisítésre az elkobzást követően azért került sor, mert a tárgyak sem megjelenésükben, sem kivitelükben nem felelnek meg a közízlésnek, anyagi értéket nem képviselnek, ezért is kereskedelmi forgalomba sem hozhatók.

Elkobzásukat jogerős határozat mondta ki.

A megsemmisítés előttünk megtörtént.

k. m. f.

dr. Klich Imre
XIII. Tanács VB. Pü. Oszt.

dr. Somos Gabriella
XIII. Tanács VB. Ig. Oszt.
Szabálysértési Hatóság

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Fénymásolat, a végén Klich Imre és Somos Gabriella aláírásával. 80. d.]

4. Antalfi Mária keramikus értesítése az *Angyal a város felett* című plasztikájának a megsemmisítéséről, 1989. június 30.

Bp. Főváros XIII. ker. Tanács VB
Igazgatási Osztálya

Antalfi Mária
keramikus

Budapest

Az V. kerületi Rendőrkapitánysághoz címzett és osztályomhoz áttett beadványában foglaltakra válaszolva értesítem, hogy kérését nem áll módomban teljesíteni. Mint már az 1987. április 6-án VIII. 1036/87-V. szab. számú határozatban is megállapítottuk, az „Angyal a város felett” plasztikát a szabálysértési eljárás során elkoboztuk. A szállításkor oly mértékben megsérült, hogy meg kellett semmisíteni.

Budapest, 1989. június 30.

(Dr. Szabó Terézia)
osztályvezető

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Géppel írt tisztázat aláírás nélkül. 80. d]

5. Molnár Tamás és Bokros Péter levele Horváth István belügyminiszternek, 1990. január 5.

Horváth István
belügyminiszter úr részére
Budapest, V.,
József A. u. 2/4.
1051

Tisztelt Belügyminiszter Úr!

Az Inconnu Független Művészeti Csoport tagjai (Bokros Péter, Molnár Tamás, Philipp Tibor, Serfőző Magdolna) azzal a kéréssel fordulunk Önhez, hogy az 1980-as évek elejétől közösségünket ért folyamatos rendőrhatalósági eljárások során Szolnokon és Budapesten lefoglalt, ill. elkobzott tárgyakat és kiadványokat, A harcoló város c. nemzetközi képzőművészeti kiállítás műalkotásait, valamint az 1988 márciusában csoportunk egyik tagjától, Bokros Pétertől lefoglalt műszaki berendezést (Canon fénymásoló gép) a Belügyminisztérium szolgáltassa vissza számunkra. Ez utóbbi készüléket az általunk alapított, hivatalosan bejegyzett „Október 23. Képzőművészeti Alapítvány” – mint jogi személy – részére kérjük visszaadni.

Budapest, 1990. január 5.

Az Inconnu Csoport tagjainak megbízásából
Tisztelettel:
Molnár Tamás

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Géppel írt tisztázat Molnár Tamás és Bokros Péter aláírásával. 80. d.]

6. Molnár Tamás kérésével kapcsolatban a belügyminiszternek készített jelentés, 1990. január 17.

Belügyminisztérium
III/III. Csoportfőnökség

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

Tárgy: Az Inconnu csoport beadványa

Jelentés

Az Inconnu csoport beadványában foglaltakkal összefüggésben az alábbiakat állapítottuk meg:

A rendőrhatalmas eljárás során lefoglalt és elkobzott szamizdat-kiadványok megsemmisítésre kerültek. A műszaki berendezéseket az akkor még működő III/I. Osztály átvette, részben a tulajdonosoknak történő visszaadás – videoberendezés és jelvénykészítő prés –, részben szabálysértési eljárás kezdeményezése – Canon fénymásoló – céljából.

A „Harcoló Város” című kiállítás alkotásait 1989 nyarán a XIII. kerületi Tanács VB. Igazgatási Osztályának adtuk át, mivel az ügyben tanácsi szabálysértési eljárás került lefolytatásra. Az alkotások sorsával kapcsolatosan információk nem állnak rendelkezésünkre.

A kialakult helyzetben javaslom, hogy a beadványról a korábbi gyakorlatnak megfelelően a BM panasziroda adjon választ a fentiek alapján.

Budapest, 1990. január 17.

Dr. Horváth József r. vezérőrnagy
Csoportfőnök¹⁴

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Géppel írt tisztázat, Horváth József helyett Földvári László III/III. csoportfőnök-helyettes aláírásával. A dokumentumon a következő kézzel írt feljegyzések olvashatók: „Egyetértek, a választ elküldés előtt kérem bemutatni. 90. 01. 24. (olvashatatlan aláírás)”, „dr. Győri őrnagy. Készítsünk válaszlevelet a BM Panasziroda nevében. Szita I. 25.” 80. d.]

8. Jelentés az Inconnu csoporttól lefoglalt tárgyakról, 1990. január 25.

Belügyminisztérium
Állambiztonsági Miniszterhelyettesi
Titkárság
45-3/10/90.

872-14/90.

Dr. Orbán Vilmos r. alezredes úrnak,
titkárságvezető helyettes

BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi
Titkárság

Helyben

Az Inconnu Független Művészeti Csoport tagjai azzal a kéréssel fordultak a Belügyminiszter úrhoz, hogy a velük szembeni korábbi eljárások során lefoglalt és elkobzott szamizdatkiadványokat, valamint műszaki berendezéseket – videoberendezés, jelvénykészítő prés és Canon fénymásoló – adják ki részükre.

A BM III/III. Csoportfőnökség jelentése szerint a műszaki berendezéseket az akkor még működő III/1. Osztály átvette a csoportfőnökségtől, részben a tulajdonosoknak történő visszaadás – videoberendezés és jelvénykészítő prés –, részben szabálysértési eljárás kezdeményezése – Canon fénymásoló – céljából.

Kérem, hogy az Inconnu csoport tájékoztatása céljából küldjék meg, hogy mikor, mit és kinek adtak át e műszaki berendezésekből.

Budapest, 1990. január 25.

(Szita János r. őrnagy)
mb. titkárságvezető¹⁵

Készült: 2 példányban 1 lapon
1. sz. példány Címzett,
1. sz. példány irattár

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Géppel írt tisztázat. Szita János aláírásával. 80. d.]

9. Molnár Tamás választ sürgető levele a belügyminiszternek, 1990. február 22.

Belügyminisztérium
Budapest V.
József A. u. 2/4.
1903

1-63/90

Belügyminiszter úr!

Mint az Inconnu Független Művészeti Csoport képviselője 1990. január 9-én ajánlott levélben fordultam Önhöz (ragszám 6947), hogy csoportunk részére az elmúlt évek során lefoglalt eszközöket, tárgyakat, műalkotásokat a BM visszaszolgáltathatnánk szíveskedjék. Kérésünkre az államigazgatásban szokásos 30 nap elteltével sem kaptunk választ. Állampolgári türelmünk fogytán. Ismételten felhívjuk szíves figyelmét, amennyiben ügyünk megnyugtatóan nem oldódik meg, esetünkkel és annak tanulságaival a sajtónyilvánossághoz fordulunk.

Budapest, 1990. II. 22.

Molnár Tamás
Budapest
Széchenyi rkp. 7.¹⁶

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Kézzel írt eredeti, Molnár Tamás aláírásával. A dokumentumon kézzel írt feljegyzés: „Szita őrgy! Úgy tudom, készült válasz. Tisztázd, miért nem ment el! 90. 02. 27. (olvashatatlan aláírás)”¹⁷ 80. d.]

10. Feljegyzés a Molnár Tamásnak küldött késedelmes válasz miatt, 1990. február 28.

Belügyminisztérium
Állambiztonsági Miniszterhelyettesi
Titkárság

Feljegyzés

Az Inconnu csoport képviselőjének – Molnár Tamásnak – ismételt beadványával kapcsolatban megállapítottam, hogy a BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkársághoz 1990. január 25-én érkezett alapanyagra, érdemben csak a BM ORFK Vizsgáló Osztályától, 1990. február 9-én érkezett átíratot követően lehetett válaszolni. A válaszevél-tervezet 1990. február 14-re elkészült, 20-án továbbítva lett a BM-Panasziroda felé, ahol ezt 1990. január 27-én postázták. Molnár Tamás által kifogásolt határidő túllépés, a fentiekben jelzett lassú és körülményes ügymenetnek tudható be.

Budapest, 1990. február 28.

Kovács Károly r. fhdgy.

[ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. Géppel írt tisztázat, Kovács Károly aláírásával. A dokumentumon kézzel írt feljegyzés: „L. Szita. III. 1.” 80. d.]

- ¹ „Inconnu” francia kifejezés, az ismeretlen, címzettet nem talált postai küldeményekre írták rá, jelentése: ismeretlen.
- ² Lásd Sümegi, 2010. 169–210.
- ³ ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. (80. d.)
- ⁴ Egészen az itt közölt dokumentumok megjelenéséig csupán betiltott kiállításról beszéltek. Lásd Modor, 2003. 5.
- ⁵ Lásd az itt közölt 3. sz. dokumentumot.
- ⁶ Értsd: az alkotó rajzfüzetének sorszámai.
- ⁷ Gadney, 1986. Háy Ágnes egy lapos kézírásos följegyzése a birtokomban.
- ⁸ Klaniczay – Sasvári, 2003.
- ⁹ Például betiltották a Galántai György által a Fiala Művészek Klubjában 1985-ben szervezett *Magyarország a tiéd lehet* című kiállítást (Szőnyi, 1990. 43–45.), Tímár Péter *Gyász* című fotótárlatát, amely a temetőkben és krematóriumokban kialakult megalázó állapotokat és a holttest tárgyá válását mutatta be (Fényes Adolf Terem, Budapest, 1983.).
- ¹⁰ A csoport „akcióit (...) antikommunizmusuk miatt a budapesti művész „elit” némi malíciával figyelte”. Szemadám, 2002. 6.
- ¹¹ „A több hónapig készült munka kb. 400 m² alapterületen kész állapotban egy napig állt, majd a művész távozása után a táblákat sárral bekenték és napokon belül megsemmisítették úgy, hogy a kitördelt táblák visszamaradt csonkjait megszámozták. Az utólag kiszállt zsűri egy fészerbe szállított törmelékei alapján nem volt hajlandó a mű értékével kapcsolatban állást foglalni, ill. úgy döntött, hogy a törmeléknek művészi értéke nincs”. Pauer, 1989. 240. Lásd még Sasvári, 2005. 151–153.
- ¹² Jávor Miklós 1987 és 1989 között volt az ún. ellenséges propaganda-elhárítással foglalkozó BM III/III-6. Osztály vezetője. Pályafutásának állomásait lásd a Történelmi Levéltár honlapján: https://www.abtl.hu/archontologia/f?p=108:5:951048199848832::NO::P5_PRS_ID:961339 (Utolsó letöltés: 2011. május 22.)
- ¹³ Dr. Wéber Gyula 1975. január 1. és 1989. július 31. között volt a BM III/1. (Vizsgálati) Osztályának vezetője. Pályafutásának állomásait lásd a Történelmi Levéltár honlapján: https://www.abtl.hu/archontologia/f?p=108:5:1200744494593802::NO::P5_PRS_ID:957785 (Utolsó letöltés: 2011. május 22.)
- ¹⁴ A kísérelőlévből tudható, hogy a jelentést 1990. január 17-én felterjesztették Pallagi Ferencnek, a III. Főcsoportfőnökség vezetőjének.
- ¹⁵ Ugyanezt a szövegezésű levelet Szita János megküldte dr. Diczig István rendőr vezérőrnagynak is, a BM ORFK Vizsgálati Osztály vezetőjének. Lásd ÁBTL 1.11.1. 45-3/10/1990. (80. d.)
- ¹⁶ A kísérelőlévből tudható, hogy Molnár Tamás levelét 1990. február 26-án Fazekas Györgyné rendőr alezredes, a BM titkárság vezetője felterjesztette dr. Ilcsik Sándor rendőr vezérőrnagynak, miniszterhelyettesnek.
- ¹⁷ A dokumentumot tartalmazó palliumon kézzel írt feljegyzés: „dr. Győri úr. Sürgősen tisztázni, hol akadt el a válasz. Szita II. 27.”

Források

Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára (ÁBTL)

1.11.1. Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság iratai

Hivatkozott irodalom

Gadney, 1986.

Reg Gadney: *Cry Hungary! Uprising 1956*. (introduction by George Mikes) London, Weidenfeld and Nicolson, 1986.

Klaniczay–Sasvári, 2003.

In Klaniczay Júlia – Sasvári Edit (szerk.): *Törvénytelen avantgárd. Galántai György balatonboglári kápolnaműterme 1970-1973*. Budapest, Artpool-Balassi Kiadó, 2003.

Modor, 2003.

Modor Ádám: Egy betiltott '56-os kiállítás Budapesten. *Magyar Nemzet*, 2003. október 22.

Pauer, 1989.

Pauer Gyula: Tüntetőtábla-erdő. *Jelenlét*, 1989/1–2.

Sasvári, 2005.

Sasvári Edit: „Éljen a tüntetőtábla-erdő”. Dokumentumok a Tüntetőtábla-erdőhöz. In Szőke Annamária (összeáll.): *Pauer*. Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, 2005.

Sümegei, 2010.

Sümegei György: Inconnu: A harcoló város/The Fighting City, 1986. Kísérlet egy elmaradt kiállítás rekonstrukciójára. In Okvách Imre (szer.): *Állambiztonság és rendszerváltás*. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, 2010.

Szemadám, 2002.

Szemadám György: Egy kiállítás képei. A régi-új Inconnu csoport politikai plakátjai elé... *Nemzetőr*, 2002. december 4.

Szőnyei, 1990.

Szőnyei Tamás: Az utolsó betiltott kiállítás. *Világ*, 1990. január 4.